

Loodushariduse õppeprogramm

L51. Inimene ja mets – sõbrad või vaenlased?

Õppeprogrammi eesmärk on tutvustada linnalähedast metsa ning õpetada turvalist ja säästlikku käitumist ning jätkusuutlikku metsahoidu. Oleme selleks valinud mitmekesise metsa Ida-Harjumaal, kus tutvume erinevate metsatüüpidega, arutleme metsa eluringi ning säästliku ja jätkusuutliku looduskasutuse üle, vaatame kobraste tegevuse jälgi ning arutleme inimtegevuse mõju üle metsas. Õpilased saavad ise proovida ainetundide korraldamist looduses, tunnetame metsa viie meelega ning mängime maastikumängu. Retk on sobilik ka liikumise erivajadusega õpilastele.

Programmi sihtrühm: 7.-9. klass (vanus 13-16 aastat), eesti õppekeel, kuni 34 õpilast.

Programmi kestab 4 akadeemilist tundi (180 minutit). Õppeks sobivad kõik aastaajad. Eelistatud on märtsist oktoobrini, mil ka lehtpuud on kergemini määratavad.

Õppekeskkonnaks on mitmekesine metsaala – nõmm, lodumets ja salumets. Maapind on enamjaolt kuiv ja tasane, on mõned tiigid ja madalad rändrahnud. Õppeprogramm on sobiv ka liikumise erivajadustega õpilastele.

Vajalik varustus: tavapärase aastaajale vastav õuejalats või matkajalats. Soovitavalt võileivad ja jook (vesi) kergeks eineks looduses.

Õppeprogrammi eesmärgid

Võimalda õpilastele aktiivset tegevust looduses; kujundada õpilastes teadmine ja oskus turvaliselt ja säästlikult looduses käitumise kohta; anda teadmisi erinevatest metsatüüpidest, metsa eluringist ja kobraste elulaadist ning inimtegevuse mõjust; tutvustada jäätmete sorteerimist ning selle vajaduse põhjusi; harjutada meeskonnatöö oskusi; näidata kooli õppeainete ja looduse seoseid ning harjutada nende märkamist ja rakendamist.

Seosed riikliku õppekavaga: mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes; oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi. Ainetundide rakendamisel loodusesse lähtutakse õppekavast (teema täpsustatakse rühma saatva õpetajaga).

Seosed keskkonnateadlikkuse ja säästva arengu teemadega: käsitletakse metsa eluringi ning säästlikku ja jätkusuutliku looduskasutust ning käitumist looduses, arutletakse kliimamuutuste mõju üle Eesti loodusele.

Õppeprogrammi sisu ja metoodika

Õppeprogrammi koostamisel oleme seostatult käsitlenud loodus- kultuuri-, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonda ning kujundanud sisult tervikliku teaduspõhise programmi, mis sisaldab

eesmärgipäraseid ja programmi eesmärkide saavutamist toetavaid mõtestatud tegevusi. Kasutame mitmekesiseid kaasavaid õppemeetodeid, kohandades tegevused vastavale sihtrühmale.

Õppeprogramm koosneb kuuest osast ja kokkuvõtvast arutlusest:

1. **Tutvumine metsaga.** Koguneme lagendikule ja vaatame, mida enda ümber näeme. Räägime ohutust viibimisest ja turvalisusest metsas. Lepime kokku käitumisreeglid õpperetkel. Käime erinevates kasvukohatüüpides (nõmmemets, lodumets ja salumets). Räägime metsa elutsüklist, vaatame erinevas arengujärgus olevaid puid ja metsapõlvkondade vaheldumist. Võrdleme looduslikku ja istutatud metsa. Arutleme inimtegevuse mõju üle praktiliste näidete varal.
2. **Koprad.** Vaatame kobra tegevuse jälgi: langetatud puud, vanad ja värsked kännud, koprarajad. Räägime, millised puud kobrale maitsevad ja miks. Imetleme kõrget pesakuhilat ja kopratike. Arutleme, kuidas kobras on loodusele kasulik ning millistes asukohtades ja miks inimesele ebasobiv.
3. **Harjutame ainetunde looduses.** Katsetame koolis erinevates ainetundides õpitud ühiselt näitlikustada konkreetsete loodusobjektide peal. Esimesed näiteid esitab retkejuht ning seejärel saavad õpilased võimaluse ise väikestes gruppides harjutada erinevaid ainetunde ja neid seejärel kaaslastele tutvustada. Rühma saatva õpetajaga saab eelnevalt kokku leppida täpsemad huviteemad ning õpetaja saab soovi korral ka ise näiteid tuua.
4. **Tunnetame metsa ja metsapaus.** Kasutame oma meeli metsa tunnetamiseks. Vaatleme metsa. Kuulame metsa. Kompame puid ja erinevaid objekte väikesel juhendatud rajal. Haistmis- ja maitsemeelt rakendame taimetee nautimisel. Tee valik (nt piparmünt, kibuvits või vaarikas) lepatakse eelnevalt õpetajaga kokku. Söögipaus kaasavõetud võileibade ja joogiga.
5. **Orienteerumine maastikul.** Rakendame omandatud teadmisi.
6. **Inimtegevus ja mets.** Keskendume inimtegevuse jälgedele metsas, arutame kuidas tuleks hallata jäätmeid, külastame jäätmejaama ning tutvustame prügi sorteerimise praktilisi nõudeid.
7. **Kokkuvõte ja tagasiside.** Võtame kokku õppepäeval omandatu. Arutame, mida me sellest edaspidiseks kaasa võiksime võtta. Räägime jätkusuutlikust loodushoiust ja elukeskkonna kaitsmisest. Tutvustame Eesti looduskaitse 110. sünnipäeva motot „Hoiu mida armastad” ning kuidas saaksime selles meile sobival panustada.

Õppekeskkond

Linnalähedane mets Ida-Harjumaal on valitud õpperetke eesmärki silmas pidades ning loob mitmekesised võimalused õpiväljundite saavutamiseks.

Turvalisus. Õppekeskkonna valikul on turvalisus ja ligipääsetavus olnud oluliseks kriteeriumiks. Õpperetkeks kasutatav piirkond (12 ha) on looduses selgelt eristatav, olles kaugemalt piiratud elu-, äri- ja tööstuspiirkonnaga. Õpilased liiguvad koos saatjaga või (5. mooduli korral) gruppides. Õpperetke alguses tutvustatakse ohutusreegleid ning kinnitatakse igale õpilasele käepael retke korraldaja andmete ja kontakttelefoninumbri. Retke saatvale õpetajale (ja soovi korral ka õpilastele) antakse selge kaart. Maastikul olevad tiigid on väikesed ja valdavalt madalad.

Juhendajad

Õppeprogrammi läbiviija (retkejuht) on pikaajalise praktilise looduskaitse, loodusretke ja metsanduse kogemusega ning pikaajalise kursuste, seminaride ja õppepäevade läbiviimise kogemusega, sh kogemused õpilasretkede läbiviimisel. Retkejuht on Keskkonnahariduse Ühingu ja Eesti Looduskaitse Seltsi liige ning on läbinud matkajuhi algkoolituse, esmaabi täiendkoolituse, metsamajandamise aluste kursuse ning metsakümbeluse sissejuhatava kursuse. Retkejuht tunneb põhjalikult konkreetset õppekeskkonda, kus õppeprogramm läbi viiakse.

Õpperühma saatva õpetaja roll: õppekäigu kokkuleppimisel täpsustada õpperühma suurust, vanust ja võimalikke erivajadusi ning soovi korral täpsemat fookust õppeprogrammi 3. moodulis (*Harjutame ainetunde looduses*). Õppekäigu ajal eeldame, et õpetaja tagab osalejate võimalikult asjakohase ja distsiplineeritud käitumise, osaleb õppeprogrammi 3. moodulis (*Harjutame ainetunde looduses*), on saatjaks ühele grupile õppeprogrammi 5. moodulis (*Maastikumäng*) ning osaleb omal äranägemisel osalejana kõikides teistes moodulites.

Hindamine ja tagasiside

Eesmärkides kirjeldatud õpiväljundite saavutamist hinnatakse esmaselt retkejuhi poolt jooksvalt iga mooduli lõpus ning ühiselt suuliselt õppeprogrammi lõpus kokkuvõtete ja tagasiside arutelul.

Programmis osalenud õpetajalt küsitakse tagasisidet õppeprogrammi kvaliteedi kohta e-kirjaga kahe nädala jooksul. Õpetajale pakutakse võimalust kohtuda koolis kahe nädala jooksul peale kirjaliku tagasiside andmist, et vajadusel arutada suuliselt üle tagasiside ja parendusettepanekud.

Koostatud: veebruar 2020.

Programmi koostaja:

Loodushariduskeskus SelgeSiht

SelgeSiht OÜ

Reg. 14602228

Iva 12 Tallinn 12618

e-post loodusharidus@selgesiht.ee

telefon 5918 9000

<https://selgesiht.ee/loodusharidus/>